

Трибуна Аспранта

УДК 342; 351.74

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-386-392

Роман ВАЩІЛІН©

ад'юнкт

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ПРИНЦИПИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У дослідженні йдеться про інститут громадського контролю за діяльністю поліції та основні положення щодо принципів, на яких його побудовано. Зазначається, що поняття принципів використовується в різних наукових сферах дослідниками з філософії, державного управління тощо. Розглянуто поняття правового принципу та на основі вже існуючого наукового доробку вказується на зміст поняття принципів громадського контролю за діяльністю поліції. Розглядається поняття громадського контролю дослідниками з різних наукових сфер (адміністративного права, публічного адміністрування, політичних наук тощо). Також розглядаються тлумачення поняття правових принципів різними українськими та зарубіжними дослідниками. Вказується, що в науковій літературі під час визначення поняття принципів права виділилися дві концепції, що сформувалися в правовій доктрині (перша побудована на принципах позитивізму, а друга бере початок від ідеї природного права).

Ключові слова: громадський контроль, класифікація, загальноправові принципи, галузеві принципи, міжгалузеві принципи, інституційні принципи.

Постановка проблеми. Інститут громадського контролю в Україні можна назвати з впевненістю новим явищем, яке не було притаманне до відновлення незалежності 1991 р. на українських землях, оскільки таких інститут може функціонувати лише в правових демократичних державах, де є громадянське суспільство та нормативно-правова база, що регулює такі специфічні суспільні відносини контролю і нагляду суспільства за діяльністю не лише правоохоронних органів, але й загалом влади, публічних адміністрацій. Особливої актуальності громадський контроль і демократичний цивільний контроль набуває в питаннях діяльності усього силового блоку органів державної влади. Цивільний контроль має здійснюватися за органами сектору безпеки і оборони та іншими органами, діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначених законом випадках прав і свобод людини, сприяння їх ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, зміцненню національної безпеки України. Серед таких органів ключове місце займає Національна поліція України, тому громадянське суспільство повинно мати інструменти здійснення контролю, особливо на рівні місцевих громад, де будуються основи взаємодії між ними.

Взаємодія між поліцією та громадянами, суспільством, як слушно зазначає С. Шевченко, її вдосконалення є необхідною умовою побудови довірливих відносин між громадянами та правоохоронними органами, а використання консультативного механізму та співпраці з населенням є нагальною потребою [18, с. 165].

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблематику функціонування громадського контролю за діяльністю поліції розглядається рядом українських дослідників, серед яких: В. Авер'янов, О. Андрійко, Д. Бахрах, Ю. Битяк, В. Василенко, С. Гончарук, М. Ковалів, В. Кравчук, Л. Кузьо, Р. Миронюк, О. Поклад, О. Терещук, Т. Філіпенко, О. Юнін та ін.

© Р. Ващілін, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9528-5963>

k_appad@dduvs.in.ua

Метою статті є встановлення поняття та основних принципів, які визначають норми громадського контролю за діяльністю поліції.

Виклад основного матеріалу. Тематика принципів, на яких будується інститут громадського контролю за діяльністю поліції, в першу чергу має розкриватися з позицій понятійно-категоріального апарату. Варто розглянути поняття правових принципів, принципів громадського контролю за діяльністю поліції, а потім розглядати основні підходи і класифікації, щоб виділити головні.

Поняття принципів використовується в різних наукових сферах, дослідниками з філософії, державного управління тощо. В нашому випадку доцільно розглянути поняття правового принципу та на основі вже існуючого наукового доробку вказати на зміст поняття принципів громадського контролю за діяльністю поліції.

Дослідниця О. Старчук зазначає, що в науковій літературі під час визначення поняття принципів права виділилися дві концепції, що сформувалися в правовій доктрині. Згідно першої, що побудована на принципах позитивізму: принципи права – це ідеї, теоретичні, нормативно-керівні положення того чи іншого виду людської діяльності, які конкретизуються в змісті правових норм та об'єктивно зумовлені матеріальними умовами існування суспільства. Прихильниками такої ідеї є Л. Явич, А. Васильєв, В. Ронжин та ін. Відповідно до другої концепції, яка бере початок від ідеї природного права, принципи права розуміють як керівні ідеї, об'єктивно властиві праву відправні начала, незаперечні вимоги (позитивні зобов'язання), які ставлять до учасників суспільних відносин із метою гармонійного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів та визначають зміст і спрямованість правового регулювання, відображають найважливіші закономірності соціально-економічної формації. Дотримуються такого розуміння принципів права О. Скакун, П. Рабінович, В. Козлов, К. Ліванцев, Ю. Ведерніков, В. Грекул та ін. [16, с. 40].

О. Зайчук вважає, що принципи права – це вихідні, визначальні ідеї, положення, установки, які складають моральну та організаційну основу виникнення, розвитку і функціонування права» [4, с. 23]. Є. Алексєєв під принципами права називає керівні ідеї, якими характеризується правовий зміст, його сутність та суспільне призначення; С. Погребняк: система найбільш загальних і стабільних імперативних вимог, закріплених у праві, які є концентрованим виразом найважливіших сутнісних рис та цінностей, що притаманні цій системі права і визначають її характер і напрями подальшого розвитку [7, с. 37]; П. Рабінович: керівні засади (ідеї), які визначають зміст, спрямованість правового регулювання суспільних відносин» [11, с. 98]; Г. Саміло: основоположні правові ідеї, що визначають зміст і соціальне призначення права [14, с. 135]; О. Уварова: «система вимог до належної і можливої поведінки людей, які відображають визнані у суспільстві цінності і утворюють спрямовану на регулювання суспільних відносин ієрархічну єдність» [17, с. 55]; О. Скакун: «об'єктивно властиві праву відправні начала, незаперечні вимоги (позитивні зобов'язання), які ставляться до учасників суспільних відносин із метою гармонічного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів» [15, с. 221]; М. Цвік та О. Петришин «найбільш загальні вимоги, що ставляться до суспільних відносин та їх учасників, а також як вихідні керівні засади, відправні усталення, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості та свободи, визначають загальну спрямованість і найістотніші риси чинної правової системи» [3, с. 197]. В. Василенко характеризує принципи права «як основу правового регулювання, що визначає подальший розвиток правової системи та основні напрями врегулювання суспільних відносин, шляхом закріплення в чинному законодавстві правил і вимог до поведінки суб'єктів або їх безпосередньої діяльності» [1, с. 95].

Змістовним вбачається твердження В. Репела щодо принципів права в адміністративній діяльності центральних органів виконавчої влади, оскільки інститут громадського контролю за діяльністю поліції належить до адміністративного права. Так, В. Репело зазначає, що під принципами адміністративної діяльності в контексті нашого дослідження можна назвати фундаментальні засадничі ідеї та положення, на основі яких побудовані норми інституту Державної міграційної служби, які визначають зміст її адміністративно-наглядової, адміністративно-юрисдикційної, профілактичної, публічно-сервісної, правотворчої, правоохоронної та внутрішньо-організаційної діяльності [12, с. 68]. А. Неугодніков розглядає визначення принципів контрольної діяльності публічної адміністрації як основні ідеї, положення, вимоги, що характеризують зміст

суспільних відносин, які складаються в сфері своєчасного виявлення та усунення факторів, що заважають ефективному здійсненню публічного адміністрування та/або унеможливають забезпечення належного рівня правозастосовної діяльності [6, с. 65]. А. Неугодніков розділяє зазначені принципи на загальні і спеціальні. Загальними принципами є ті принципи, що характерні для контролю як соціально-правового явища незалежно від виду публічного адміністрування, до них належать такі: принцип верховенства права; принцип об'єктивності; принцип доцільності; принцип своєчасності; принцип ефективності тощо. Спеціальними принципами контрольної діяльності є принципи, що визначають засади здійснення контролю у конкретно-визначених суспільних відносинах. Серед характерних ознак дослідник називає їх конкретне закріплення у нормативно-правових актах різної юридичної сили (як приклад наводить Закон «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»), де до основних принципів державного контролю у сфері господарської діяльності віднесено: пріоритетність безпеки перед будь-якими іншими інтересами і цілями у сфері господарської діяльності та ін.) [6, с. 65–66].

Якщо відштовхуватися від загального поняття громадського контролю за діяльністю поліції як визначений адміністративно-правовими нормами механізм участі представників громадянського суспільства (індивідуальних та/або колективних суб'єктів) у контролі за діяльністю поліції, можна сформулювати визначення принципів громадського контролю за діяльністю поліції. Так, принципами громадського контролю за діяльністю поліції є керівні і фундаментальні засади, ідеї і положення, що містяться в нормах інституту громадського контролю за діяльністю поліції і визначають зміст механізму участі громадськості в контролі за такою діяльністю.

Наступним важливим питанням є класифікація та групування принципів за певною системою та критеріями. Загалом, принципи громадського контролю розглядаються дослідниками з різних наукових сфер. Наприклад, дослідниця політичних наук Л. Рогатіна наводить наступний перелік принципів громадського контролю, не виокремлюючи їх в певні групи: свобода суспільного об'єднання, незалежності, справедливості, повноти, доступності, відвертості, публічності, громадської активності, динамічності [13, с. 43–46]. С. Кириченко щодо громадського контролю зазначає наступні принципи: визнання пріоритету прав і свобод людини; соціальної справедливості та гуманізму; законності; гласності; взаємної відповідальності держави, її органів і громадянина [2, с. 19]. Дослідник І. Сквірський розкриває зміст принципів громадського контролю. Такий контроль заснований на нормах права, тому базується на загальноправових принципах, серед яких головним називає принцип верховенства права, серед інших принципів він наводить прозорості, відповідальності, орієнтації на консенсус, справедливості, ефективності, результативності тощо [2, с. 20–21].

Натомість С. Медведенко, дослідник-адміністративіст, класифікує принципи взаємодії поліції та громадськості й виділяє загальні принципи і спеціальні принципи. Серед загальних дослідник виділяє верховенства права, законності, відкритості і прозорості, етичності (які притаманні також здійсненню правоохоронної діяльності та публічного управління). Під спеціальними розуміються принципи комунікативності, безперервності і взаємодії, толерантності, рівності сторін, добровільності, доступності [5, с. 96–101].

В. Василенко відстоює думку, що не усі принципи права варто застосовувати щодо громадського контролю за діяльністю поліції. Він наводить наступну класифікацію принципів громадського контролю за діяльністю Національної поліції: 1) загальноправові (верховенство права; відповідальність за вину; гарантованість прав і свобод громадян; гуманізм; добросовісність; заборона зловживання правами; законність; неприпустимість будь-якої дискримінації під час реалізації прав і свобод; неприпустимість скасування прав і свобод; обмеженість втручання органів влади, посадових осіб у здійснення прав і свобод; рівність перед законом тощо); 2) міжгалузеві (комплексність; повнота; об'єктивність); 3) галузеві (верховенство адміністративно-правового закону в системі нормативних актів, які містять адміністративно-правові норми; взаємна відповідальність органів виконавчої влади та громадян одне перед одним за свої діяння; взаємозв'язок матеріальних і процесуальних норм; вичерпність прав і свобод людини в адміністративно-правовій сфері); 4) інституційні принципи (взаємодопомога між суб'єктами здійснення контролю за органами поліції та суб'єктами, щодо яких він здійснюється; відкритість та прозорість діяльності суб'єктів, що здійснюють громадський контроль за діяльністю поліції; відсутність майнового

інтересу у суб'єктів здійснення громадського контролю; вільний вибір території перспективного здійснення контролю за роботою органів Національної поліції; добровільність участі у громадському контролі за роботою органів поліції; захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя, котрий стосується як суб'єктів громадського контролю, так і тих суб'єктів, щодо яких він здійснюється, тобто співробітників поліції; об'єктивність під час збирання, аналізу, узагальнення та перевірки даних про діяльність органів поліції тощо) [1, с. 98].

Зауважимо, що принципи громадського контролю окремо не зазначаються в чинних нормативно-правових актах, але вони містяться в проектах законів, запропонованих народними депутатами в різний час. Так, 2008 р. С. Кириченко було запропоновано законопроект «Про громадський контроль», де в ст. 3 вказувалося, що основними принципами громадського контролю є: «1) визнання пріоритету прав і свобод людини та громадянина; 2) соціальна справедливість і гуманізм; 3) законність; 4) гласність діяльності громадського контролю; 5) взаємна відповідальність держави, її органів і громадянина» [8]. С. Тігіпко 2014 р. запропонував свій законопроект «Про громадський контроль», де в ст. 4 містилися десять принципів, на яких має здійснюватися громадський контроль: 1) відкритості та прозорості; 2) пріоритетності прав людини та громадянина; 3) законності; 4) добровільності та безоплатної участі у здійсненні громадського контролю; 5) об'єктивності та достовірності; 6) незалежності суб'єктів громадського контролю; 7) недопущення перешкоджання здійснення громадського контролю; 8) професійності та компетентності суб'єктів громадського контролю; 9) взаємодії суб'єктів та об'єктів громадського контролю; 10) недопущення підміни повноважень органів державної влади, які здійснюють функції державного нагляду та контролю [9]. 2015 р. у проекті Закону «Про громадський контроль» деякі народні депутати запропонували у ст. 3 такі принципи: незалежності суб'єктів громадського контролю від інших громадських об'єднань, політичних партій, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб; справедливості, об'єктивності та неупередженості здійснення громадського контролю; повноти та всебічності вивчення предмета громадського контролю; недопустимості зловживання правом здійснення громадського контролю; обґрунтованості та доведеності результатів громадського контролю; відкритості, прозорості та публічності процесу проведення громадського контролю [10]. Нажаль, усі проекти Законів так і залишилися проектами і наразі в Україні не існує чинного нормативно-правового акту, який би регулював своїми нормами виключно суспільні відносини у сфері громадського контролю, на основі якого, наприклад, можна було розробити та прийняти положення, що регулювало питання громадського контролю за діяльністю поліції (а також деталізувало норми Закону «Про Національну поліцію», розділ VIII «Громадський контроль поліції»). Як ми бачимо, усі зазначені принципи в цих законопроектах підходять і щодо інституту громадського контролю за діяльністю поліції. Але важко не погодитися, що мають існувати принципи, що притаманні суто громадському контролю за діяльністю поліції. Тому можна класифікацію, запроповану А. Василенком, доповнити тим, що розділити інституційні принципи (які відображають засади виникнення та розвитку правових відносин у межах конкретної сфери, тобто здійснення громадського контролю за діяльністю Національної поліції [1, с. 98]) на загальні інституційні (притаманні інституту громадського контролю) та спеціальні інституційні принципи (такі, які притаманні виключно громадському контролю за діяльністю поліції, або такі, які в цьому контексті виступають пріоритетними). Наприклад, важливими принципами громадського контролю а діяльністю поліції є захищеності особи від втручання в її особисте та сімейне життя; гласності діяльності громадського контролю; відкритості та прозорості. Але такі принципи мають відповідати принципу врахування специфіки правоохоронної діяльності, яку здійснюють поліцейські. На відміну від інших публічних адміністрацій, діяльність поліцейських часто пов'язана із небезпекою для життя поліцейських, і інформація про них, про їх родичів (точніше, оприлюднення або розголошення, її використання) може безпосередньо становити загрозу їх життю і безпеці, і це необхідно враховувати. Водночас, наприклад, якщо розглядати таку форму громадського контролю за діяльністю поліції, як залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських, коли представники громадськості спільного розглядають скарг на дії чи бездіяльність поліцейських та залучаються до перевірки інформації про належне виконання покладених на поліцейських обов'язків відповідно до

законів та інших нормативно-правових актів України, повинні згідно зазначеного принципу мати загальне уявлення про специфіку роботи поліцейського, про його права і обов'язки, про психологічне, фізичне навантаження на поліцейського, яке відбувається під час здійснення ним службових обов'язків (часто цивільні особи далекі від уявлення, з чим зіштовхуються поліцейські, і розглядають дії чи бездіяльність поліцейських через призму «цивільної» державної служби, що може вплинути на об'єктивність результату розгляду конкретної скарги).

Висновки. В результаті здійсненого дослідження встановлено таке:

1) поняття принципів громадського контролю а діяльністю поліції – це є керівні і фундаментальні засади, ідеї і положення, що містяться в нормах інституту громадського контролю за діяльністю поліції і визначають зміст механізму участі громадськості в контролі за такою діяльністю;

2) на основі наукового доробку дослідників можна виділити декілька основних груп принципів громадського контролю за діяльністю поліції: загальноправові; міжгалузеві; галузеві; інституційні, які можна у свою чергу поділити на загальні інституційні та спеціальні інституційні принципи;

3) в Україні не існує чинного нормативно-правового акту, який би регулював своїми нормами виключно суспільні відносини у сфері громадського контролю, на основі якого, наприклад, можна було розробити та прийняти положення, що регулюватиме питання громадського контролю за діяльністю поліції (а також деталізуватиме норми Закону «Про Національну поліцію»).

Список використаних джерел

1. Василенко В. М. Принципи громадського контролю за діяльністю національної поліції. *Європейські перспективи*. 2018. № 4. С. 93–99.
2. Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони: теорія і практика : навч. посібник / В. А. Ященко, В. Г. Пилипчук, П. П. Богуцький та ін. ; за заг. ред. В. Г. Пилипчука. Київ; Одеса: Фенікс, 2020. 224 с.
3. Загальна теорія держави і права : підруч. / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. ; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.
4. Зайчук О. В. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії держави і права. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 22–28.
5. Медведенко С. В. Адміністративно-правові основи взаємодії Національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності : дис. ... д-ра філос. : 081 / Одеськ. держ. ун-т внутр. справ. Одеса, 2020. 283 с.
6. Неугодніков А. Контроль як функція публічного адміністрування: поняття та принципи реалізації. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. № 4. 2019. С. 58–69.
7. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): монограф. Харків : Право, 2008. 240 с.
8. Про громадський контроль : Проект Закону України в/о № 183 від 1.06.2008. URL : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=9659&pf35401=18804>.
9. Про громадський контроль : Проект Закону від 14.04.2014 № 4697. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JG3MH00A?an=27>.
10. Про громадський контроль : Проект Закону від 13.05.2015 № 2737-1. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JH2411AA?an=209>.
11. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посібник. Київ : Атіка. 2001. 176 с.
12. Репело В. В. Адміністративно-правові засади діяльності Державної міграційної служби України : автореф. дис. ... д-ра філос. : 081 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2021. 260 с.
13. Рогатина Л. П. Громадський контроль над державою: сутність, механізми реалізації та перспективи розвитку: дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / ДУ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2011. 197 с.
14. Саміло Г.О. Теорія держави і права : навч. посібник. Запоріжжя : Просвіта, 2010. 348 с.
15. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підруч. Харків : Консум, 2001. 656 с.
16. Старчук О.В. Щодо поняття принципів права. *Часопис Київського університету права*. 2012. №2. С. 40–43.
17. Уварова О.О. Принципи права у правозастосуванні: загальнотеоретична характеристика: монограф. Харків : «Друкарня Мадрид», 2012. 196 с.
18. Шевченко С.І. Особливості взаємодії Національної поліції з громадськістю в процесі забезпечення публічного порядку. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 6. С. 123–128.

Надійшла до редакції 02.12.2022

References

1. Vasylenko, V. M. (2018) Pryntsypy hromads'koho kontrolyu za diyal'nistyu natsional'noyi politysiyi [Principles of public control over the activities of the national police]. *Yevropeys'ki perspektyvy*. № 4, pp. 93–99. [in Ukr.].
2. Demokratychnyy tsyvil'nyy kontrol' nad sektorom bezpeky i oborony: teoriya i praktyka [Democratic civilian control over the security and defense sector: theory and practice] : navch. posibnyk / V. A. Yashchenko, V. H. Pylypchuk, P. P. Bohuts'kyi ta in. ; za zah. red. V. H. Pylypchuka. Kyiv; Odesa: Feniks, 2020. 224 p. [in Ukr.].
3. Zahal'na teoriya derzhavy i prava [General theory of the state and law] : pidruch. / M. V. Tsvik, O. V. Petryshyn, L. V. Avramenko ta in. ; za red. M.V. Tsvika, O.V. Petryshyna. Kharkiv : Pravo, 2009. 584 p. [in Ukr.].
4. Zaychuk, O. V. (2012) Pryntsypy prava v konteksti rozvytku zahal'noyi teoriiy derzhavy i prava [The principles of law in the context of the development of the general theory of the state and law]. *Al'manakh prava*. Vyp. 3, pp. 22–28. [in Ukr.].
5. Medvedenko, S. V. (2020) Administratyvno-pravovi osnovy vzayemodiyi Natsional'noyi politysiyi Ukrainy z hromads'kistyv v pravookhoronniy diyal'nosti [Administrative and legal basis of interaction of the National Police of Ukraine with the public in law enforcement activities] : dys . ... d-ra filos. : 081 / Odes'k. derzh. un-t vnutr. sprav. Odesa, 283 p. [in Ukr.].
6. Neuhodnikov, A. (2019) Kontrol' yak funktsiya publichnoho administruvannya: ponyattya ta pryntsypy realizatsiyi [Control as a function of public administration: concepts and principles of implementation]. *Visnyk Chernivets'koho fakul'tetu Natsional'noho universytetu «Odes'ka yurydychna akademiya»*. № 4, pp. 58-69. [in Ukr.].
7. Pohrebnyak, S. P. (2008) Osnovopolozhni pryntsypy prava (zmistovna kharakterystyka) [Basic principles of law (content characteristics)] : monohraf. Kharkiv : Pravo, 240 p. [in Ukr.].
8. Pro hromads'kyi kontrol' [On public control] : Proekt Zakonu Ukrainy v/o № 183 vid 1.06.2008. URL : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=9659&pf35401=18804>. [in Ukr.].
9. Pro hromads'kyi kontrol' [On public control] : Proekt Zakonu vid 14.04.2014 № 4697. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JG3MH00A?an=27>. [in Ukr.].
10. Pro hromads'kyi kontrol' [On public control] : Proekt Zakonu vid 13.05.2015 № 2737-1. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JH2411AA?an=209>. [in Ukr.].
11. Rabinovych, P. M. (2001) Osnovy zahal'noyi teoriiy prava ta derzhavy [Fundamentals of the general theory of law and the state] : navch. posibnyk. Kyiv : Atika. 176 p. [in Ukr.].
12. Repelo, V. V. (2021) Administratyvno-pravovi zasady diyal'nosti Derzhavnoyi mihratsiyanoi sluzhby Ukrainy [Administrative and legal principles of the State Migration Service of Ukraine] : avtoref. dys ... d-ra filos. : 081 / Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav. Dnipro, 260 p. [in Ukr.].
13. Rohatina, L. P. (2011) Hromads'kyi kontrol' nad derzhavoyu: sutnist', mekhanizmy realizatsiyi ta perspektyvy rozvytku [Public control over the state: essence, implementation mechanisms and development prospects] : dys. ... kand. polit. nauk : 23.00.02 / DU «Pivdenoukr. nats. ped. un-t im. K. D. Ushyns'koho». Odesa, 197 p. [in Ukr.].
14. Samilo, H. O. (2010) Teoriya derzhavy i prava [Theory of the state and law] : navch. posibnyk. Zaporizhzhya : Prosvita, 348 p. [in Ukr.].
15. Skakun, O. F. (2001) Teoriya derzhavy i prava [Theory of the state and law] : pidruch. Kharkiv : Konsum, 656 p. [in Ukr.].
16. Starchuk, O. V. (2012) Shchodo ponyattya pryntsypiv prava [Regarding the concept of principles of law]. *Chasopys Kyivsk'oho universytetu prava*. № 2, pp. 40–43. [in Ukr.].
17. Uvarova, O. O. (2012) Pryntsypy prava u pravozastosuvanni: zahal'noteoretychna kharakterystyka [Principles of law in law enforcement: general theoretical characteristics]: monohraf. Kharkiv : «Drukarnya Madryd», 196 p.
18. Shevchenko, S. I. (2017) Osoblyvosti vzayemodiyi Natsional'noyi politysiyi z hromads'kistyv v protsesi zabezpechennya publichnoho porjadku [Peculiarities of interaction of the National Police with the public in the process of ensuring public order]. *Naukovyy visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. Vyp. 6, pp. 123-128. [in Ukr.].

ABSTRACT

Roman Vashchilin. Principles of public control over the activities of the National Police of Ukraine. The study deals with the institute of public control over police activities and the main provisions regarding the principles on which the institute is built. It is noted that the concept of principles is used in various scientific fields, by researchers in philosophy, public administration, etc., the study examines the concept of a legal principle and, on the basis of already existing research, indicates the content of the concept of principles of public control over police activities. The concept of public control is considered by researchers from various scientific fields (administrative law, public administration, political science, etc.). Interpretations of the concept of legal principles by various Ukrainian and foreign researchers are also considered. It is indicated that in the scientific literature, during the definition of the concept of the principles of law, two concepts formed in the legal doctrine stood out (the first is built on

the principles of positivism, and the second originates from the idea of natural law). Based on the general concept of public control over police activity as a mechanism of participation of representatives of civil society (individual and/or collective subjects) in control over police activity defined by administrative and legal norms, the concept of the principles of public control over police activity was formulated.

Thus, the principles of public control over police activities are the guiding and fundamental principles, ideas and provisions contained in the norms of the Institute of Public Control over Police Activities and determine the content of the mechanism of public participation in the control of such activities. It is noted that several main groups of principles of public control over police activities can be distinguished: common law; interdisciplinary; industry; institutional, which in turn can be divided into general institutional and special institutional principles.

Keywords: *public control, classification, principles of general law, sectoral principles, inter-sectoral principles, institutional.*

УДК 342.5

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-392-400

Антон ВОЙТЕНКО®

аспірант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ, м. Львів, Україна)*

ПРОКУРАТУРА ЯК ПРОФЕСІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ У ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто феномен прокуратури як професійного середовища в контексті функціонування державних органів і політичної системи суспільства з урахуванням принципу політичної нейтральності. Зокрема, наведено вплив ціннісних орієнтацій суспільства та особистісних характеристик прокурора на професійну діяльність прокуратури. У цьому контексті прокуратура, будучи наділеною певними державними повноваженнями, зобов'язана гарантувати права та свободи, належні громадянам як одиничним соціальним суб'єктам і як суб'єктам суспільних відносин, а також вирішувати порушення цих прав і свобод із дотриманням законності та верховенства права. Особливу увагу приділено дискусії науковців і практиків щодо місця прокуратури в системі державних органів.

Ключові слова: *державні органи, прокуратура, професійне середовище, політична система, політичні функції прокуратури.*

Постановка проблеми. Прокуратура як орган державної влади є складовим елементом механізму держави та забезпечує певний сегмент державної політики в системі правосуддя, але водночас, з огляду на принцип політичної нейтральності, ця структура має бути незалежною від впливу будь-яких політичних партій, рухів, сил та інших об'єднань (навіть провладної більшості).

Тож цілком закономірно може виникнути питання про безпідставність введення прокуратури в контекст політичної системи. Однак феномен цього державного органу власне полягає в тому, що прокуратура, будучи політично нейтральною, сама виконує певне політичне призначення. Тож спробуємо його з'ясувати й описати.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Сучасний рівень розвитку людства, зокрема його соціалізованих спільнот, співтовариств, суспільств, дає підстави стверджувати про відмову від абсолютизації впливу політики на їх життєдіяльність. Адже цивілізовані суспільства дедалі рішучіше ставлять питання про визначення меж впливу і тиску політики на різні суспільні утворення. Оскільки, на думку низки дослідників (А. Карташов, О. Радченко, В. Стасюк, О. Солонтай, С. Геращенко, А. Поліщук), «нехтування такими кордонами стимулює розвиток негативних соціально-політичних явищ: надмірної ідеологізації, політизації неполітичних і неідеологізованих сфер діяльності, поведінки, свідомості, що призводить

© А. Войтенко, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6174-499X>

adyunkt@lvduvs.edu.ua